

TRELLEBORG BORG AVISSEN #3

EFTERÅR
2015

TRELLEBORG / TRELLEBORG ALLÉ 4 / 4200 SLAGELSE
5854 9506 / VIKINGEBORGEN-TRELLEBORG.DK

TRELLEBORG – EN KONSEKVENNS AF TYSK POLITIK?

Europa stod i flammer i sidste halvdel af 900-tallet, og Danmark deltog i dramaet. Noget kunne tyde på, at mysteriet om Trelleborg kan findes ved at kaste blikket sydover

Af Andreas Bonde Hansen, ph.d.-stipendiat, Museum Vestsjælland / Københavns Universitet

Som mange måske ved, er de mægtige trelleborge fra Danmarks vikingetid fortsat et mysterium.

Ved hjælp af et kompliceret puslespil af gamle tekster og af arkæologiske såvel som naturvidenskabelige undersøgelser har man efterhånden "sjusset sig frem til", at de er bygget i kong Harald Blåtands regeringstid.

Man går også ud fra, at han var bygherre, idet vi kender til andre store bygningsværker fra hans hånd – bygningsværker som ingen andre fyrster på vore breddegrader formåede at gøre efter på den tid.

Men præcis hvorfor trelleborgene blev bygget, er fortsat et ubesvaret spørgsmål.

Hvad, vi med sikkerhed ved, er dog, at borgene ikke alene er det højst udviklede militærarkitektur, Nordeuropa endnu har set. Deres opførelse har tilmed krævet et ressourceforbrug, vi med vores moderne fantasi slet ikke kan forestille os.

Alene konstruktionen af Trelleborg ved Slagelse – den bedst befæstede af borgene om end ikke engang den største – har lagt de nærmeste kvadratkilometre golde og øde hen, ligesom borgen har krævet det meste af Vestsjællands egetømmer – en meget værdifuld ressource på dette tidspunkt.

I puslespillet om Trelleborgs historie har fokus i mange år været på konflikten mellem Harald Blåtand og hans søn Svend (senere Tveskæg).

Men eftersom denne konflikt synes at være senere end byggeriet af trelleborgene, og eftersom konflikten måske også har fået lidt ekstra "kød på" af de senere kilder, vi baserer fortællingen på, skal vi måske kigge et andet sted hen for at finde årsagen til borgenes opbygning.

Og når vi nu ved med sikkerhed, at Harald Blåtand havde et mildest talt anstrengt forhold til nogle af verdenshistoriens mest betydningsfulde herskere i det tysk-romerske kejserrige, er det nærliggende at finde svarene på Trelleborgs opførelse i lyset af de konflikter, som Harald havde med kejserne.

Meget tyder altså på at mysteriet om Trelleborgs anlæggelse skal findes hos den kejserlige nabo mod syd.

900-tallets tysk-romerske kejsere var Europas mest magtfulde mænd på Trelleborgs tid.

Vi kender til flere konflikter mellem Danmark og kejserne i 900-tallet. Blandt andet var Sønderjylland formentlig besat af kejserlige tropper det meste af 970'erne.

Trelleborgene kunne derfor være et billede på, at danerkongen Harald Blåtand ville "puste sig op" overfor kejserne – og at Danmark måske endda udgjorde en reel militær trussel.

På næste side kan ses en tidslinje over det politiske spil mellem kejserne og daneriget, sideløbende med Trelleborgs udvikling.

Er hændelserne tilfældige sammenfald, eller er vi her vidner til Vestsjællands indtræden på Europas storpolitiske scene?

Døm selv! →

Hvorfor blev trelleborgene opført?

Der er flere teorier om, hvorfor trelleborgene blev opført. Ph.d.-stipendiat Andreas Bonde Hansen mener, at trelleborgene er et produkt af den konfliktfyldte tid. Årsagen til borgenes opbygning kan være oprustning og militarisering af Danmark efter nederlaget i 973: At man på grund af de mange angreb og plyndringer sydover i 970'erne og 980'erne godt ved, at kejseren kommer og hævner sig før eller siden. Eller en blanding af de to forklaringer eller måske noget helt tredje. Vi skal

Trelleborgene er et produkt af den konfliktfyldte tid mellem kong Harald og det tysk-romerske kejserrige

huske, at Norge og de slaviske områder ved Østersøens kyster også indgik i dette Nordeuropæiske konfliktbillede. Trelleborgene ligger godt i forhold til sejlruter mellem Norge, Danmark, de vestslaviske områder og Elben, som førte mod de kejserliges residensbyer Magdeburg og Quedlinburg.

Når vi har skrevet vikingernes historie i Danmark, har man traditionelt haft fokus på vikingernes gøren og laden i England og Nordatlanten. Her overvandt vikerne svage engelske kongedømmer og etablerede små nybyggersamfund i Island, Grønland og Canada. Men denne del af vikingernes historie, er af ringe betydning for Danmarks udvikling og skæbne, i forhold til at ligge med grænse op til det tysk-romerske kejserrige. Generelt kan den tidligste Danmarks-historie ikke løses fra vores store nabo mod syd. Nationen Danmark er et produkt af sin beliggenhed i forhold til Tyskland.

Trelleborgs forbilleder

I søgen efter inspirationen til trelleborgene har man hidtil haft fokus på arkitekturen og dens geometri. Mange forskellige bud på forbilleder for trelleborgene er fundet – særligt i det nuværende Holland.

Men en ting er arkitektur, noget andet er funktion og organisation.

I tolkningen af disse forhold har forskerne indtil for nylig haft en "enten-eller-tilgang".

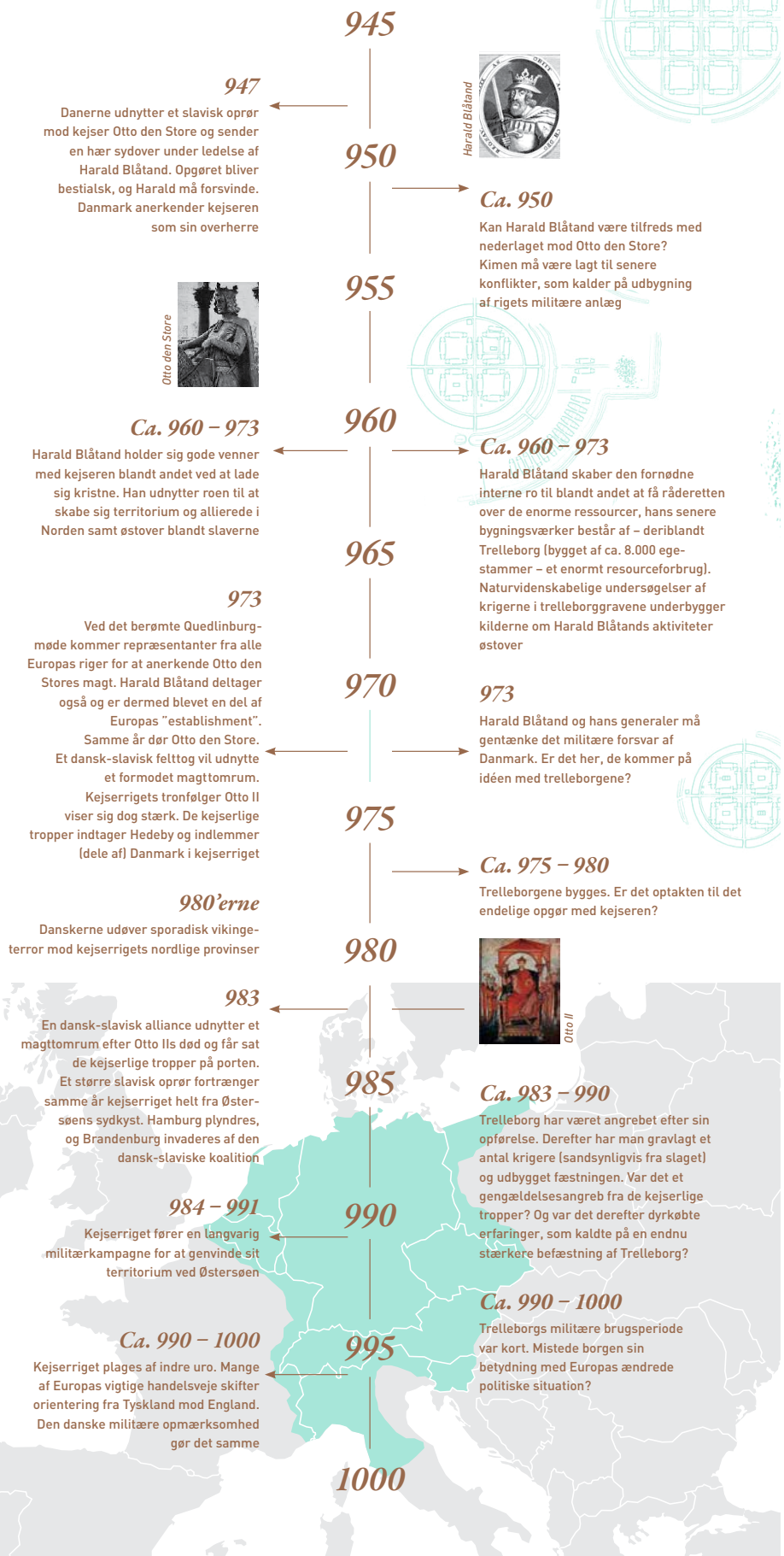
Men skeler vi igen til det tysk-romerske kejserrige, ser vi en række borge med multifunkti-

on, som vi også kender det fra moderne krigsførsel.

Trelleborg har altså muligvis fungeret som kaserne, kontrolpost og militært tilstedevær ved vigtige transportveje, i dette tilfælde Storebælt, og har snildt også kunne tjene som forsvarsanlæg, når fjenden så indfandt sig.

Søren M. Sindbæk, Aarhus Universitet, påpeger, at blandt andre Rosstal ved Regensburg havde funktionelle paralleller med trelleborgene. Netop Rosstal modstod i 954 et stort angreb fra Otto den Store.

DET TYSK-ROMERSKE KEJSERRIGE & DANMARK

DET TYSK-ROMERSKE KEJSERRIGE

Det tysk-romerske kejserrige eksisterede i perioden 962 – 1806. Kejserriget dækkede hele det centrale Europa – deriblandt det nuværende Tyskland og Norditalien.

Det var den senere kejser Otto den Store, som grundlagde kejserriget, da han forenede de fem tyske riger, Sachsen, Franken, Swaben, Bayern og Lorraine.

Hurtigt udviklede kejserriget sig til en stor og kompleks størrelse med et utal af bystater, grevskaber, hertugdømmer og kongeriger underlagt sig. Deriblandt Danmark, som i perioder helt eller delvist måtte anerkende kejseren som sin lensherre.

Det tysk-romerske kejserrige førte mange krige mod deres naboer, blandt andet ungarere, italienere, slaver og danskere. Danskerne allierede sig med sine slaviske naboer – blandt andet gennem kongelige ægteskaber – for bedre at kunne modsvare kejsernes ambitioner.

VIKINGEFESTIVAL GIK BESØGS-BERSÆRK!

Aldrig før har så mange vikinge-entusiaster fra ind- og udland besøgt Trelleborg Vikingefestival.

I alt kiggede præcis 11.167 besøgende forbi i år, og det er besøgsrekord. På Trelleborg er overinspektør Anne-Christine Larsen begejstret for det flotte tal:

– Jeg havde drømt om, at vi rundede 10.000 gæster i år,

men at vi nåede over 11.000. Dét havde jeg slet ikke turde forestille mig, siger hun. Ifølge Anne-Christine Larsen er der flere grunde til, at Trelleborg Vikingefestival blev så velbesøgt i år. Vejret holdt tørt, og det var hverken for koldt eller for varmt. Festivalen fik rigtig god omtale, og Slagelse Turistforening sponsorerede gratis bustransport til og fra Trelleborg, så det var nemt at komme dertil uden bil.

Derudover bød festivalen på masser af nye aktiviteter og eksperimenterende formidling, og de mange frivillige vikinger bragte for alvor vikingetiden til live – både blandt markedspladsens over 60 boder og på slagmarken, hvor 200 tungt bevæbnede krigere tændte sammen i det store slag om Trelleborg.

Overraskende afsløringer om beboerne på Trelleborg

Af Anne-Christine Larsen, overinspektør, Trelleborg

Vikingeborgen Trelleborg, der er bygget år 980 i kong Harald Blåtands regeringstid, omfatter også 135 grave med i alt 157 personer. De fleste af gravene indeholdt yngre mænd, men også ældre mænd, kvinder og børn var blevet begravet på Trelleborg. Flere af gravene er massegrave, og en af dem indeholdt ikke færre end 11 yngre mænd – en krigergrav, hvor de døde lå begravet side om side. **Men hvor kom de døde fra?**

Med en ny naturvidenskabelig undersøgelsesmetode har det været muligt at kaste nyt lys over spørgsmålet. Det er strontium 87Sr/86Sr-isotopanalyser, der er foretaget på 48 af de gravlagte. Strontium findes i naturen og optages af mennesker via mad og drikkevand. Et større geografisk område kan inddeles i mindre områder med hver deres karakteristiske strontiumisotop-værdi. Under-

søges de dodes knogler, vil det derfor være muligt at bestemme, hvor de har boet de sidste ti leveår. **Strontiumisotop-analyse af tandemaljen kan derimod fortælle, hvor den afdøde er født.**

Undersøgelserne af de døde på Trelleborg viste, at 32 ud af de 48 individer er født uden for det sydlige Skandinavien. De kom hovedsagelig fra det slaviske område (nuværende Polen), Bornholm og Norge. Den tydelige forbindelse til disse områder ses også i mange af de genstande, der er fundet på Trelleborg. **De undersøgte yngre mænd har formentlig været lejesoldater, der blev rekrutteret fra disse områder.**

Både Harald Blåtand og sønnen Svend Tveskæg indgik også alliancer med de slaviske folkestammer og giftede sig med slaviske prinsesser.

5 ARKITEKTTEAMS UDVALGT TIL AT TEGNE NY TRELLEBORG

51 ansøgere fra hele verden har vist stor interesse for at tegne det nye oplevelses- og videncenter på Trelleborg. Fem arkitektteams er sluppet gennem et enigt dommerpanels nåleøje, og vinderprojektet offentliggøres 29. januar 2016.

Stærkt ansøgerfelt

Det er meget erfarne og kreative virksomheder, som lige nu tegner deres bud på, hvordan det kommende oplevelses- og videncenter på Trelleborg skal se ud.

– Vi er meget spændte og forventningsfulde efter at få et konkret billede af, hvordan vores store kulturelle fyrtårn vil se ud

i fremtiden, siger borgmester i Slagelse Kommune Stén Knuth.

Konkurrenceforslagene skal indeholde et byggeri med blandt andet en topmoderne udstilling, cafe, butik, administration, undervisningslokale og faciliteter til de frivillige vikinger:

– Herved sikrer vi en helstøbt løsning, der tager afsæt i alt det gode, der er i dag, og som samtidig peger langt ind i fremtiden, udtaler projektleder Jesper Rønn Kristiansen.

Nationalmuseets direktør Per Kristian Madsen tilføjer:

– Vikingeborgen Trelleborg er

et af Harald Blåtands ypperste anlæg, og det fortjener den fineste formidling af historien. Min forventning er, at vikingetidens borg ved Trelleborg modsvarer af noget af det bedste, som nutidens arkitekter og udstillingsdesignere kan præstere.

Totalrådgiverne fra de fem udvalgte arkitektteams er her i vilkårlig rækkefølge:

Henning Larsen Architects, 3XN, Erik Møller Arkitekterne, PLH Arkitekter og Søren Andersen Arkitekter.

Læs mere på nytrelleborg.dk

SÆRIMNER

– Det evige ædegilde

For vikingerne var grisen en vigtig del af kosten på grund af dens fede kød. Fra den nordiske mytologi kender vi beretningen om hangrisen Særimner, der bor i Valhal.

Hver dag koges Særimner af kokken Andrimner og spises af de faldne krigere i Valhal. Kriegerne er så heldige, at Særimner er et evigt festmåltid, for hver aften bliver grisen nemlig levende og vokser sig hel igen.

I den gamle asatro troede vi-

kingerne, at en kriger, der faldt i kamp, ville komme direkte til Valhal, Odins store hal. Dagen lang ville krigeren så udkæmpe drabelige kampe på Idasletten, og natten ville gå med gevaldige ædegilder.

Måske ligger der oprindeligt et offerritual bag beretningen om Særimner? Vi ved det ikke, men der er mulighed for selv at afprøve Særimnergryde og se, om Særimner vokser sig hel igen!?

Velbekomme!

Særimnergryde med grovbrød

(Til 10 personer)

1800 g svinekød fx nakkekoteletter eller nakkefilet
300 g bacon i tern
½ l piskefløde
4 kopper vand
4 spsk. sennep
4 fed hvidløg
1 bæger peberrod
2 løg
5 kopper hakkede brændenælder (kan undværes)
5 porrer
10 gulerodder
5 persillerodder

1 knoldselleri
salt
grovbrød

Svinekødet skæres i strimler eller tern og brunes i smør sammen med bacon og løg. Tilsæt vand, fløde, sennep, salt, hvidløg og peberrod. Grøntsagerne renses og skæres i tern eller skiver og tilsættes. Retten simrer indtil kød og grøntsager er møre.

Serveres med groft brød.

DET SKER PÅ TRELLEBORG

5/9 Viking Games og familiedag

Vikingedyster, aktiviteter, lege, rundvisninger og smagsprøver kl.12-16

5/9 Laugsdag

Mød vikingerne og hør om deres håndværk

12/9 Blå Flag-arrangement

Hør om vikingernes rejser over sø og land

19/9 Laugsdag

Mød vikingerne og hør om deres håndværk

26/9 Skt. Michaels Nat

Mød vikingerne i Slagelse by. Konkurrencer og sjove lege

3/10 LAUGSDAG

Mød vikingerne og hør om deres håndværk

11-17/10 EFTERÅRSFERIE

Aktiviteter fra kl. 11-15.30. Smag på vikingetidens retter. Prøv-selv aktiviteter

16/10 VIKINGERNES GÆSTEBUD

Gourmet-kursus og middag ud i kulinarisk vikingemad. Lær at lave en 3-retters viking-menu. Kl. 10 - 15.30. Tilmelding på: trelleborg@natmus.dk senest d. 14/10. Pris pr. pers. kr. 150,-

16/10 NÅR MØRKET FALDER PÅ

Aftenomvisning kl. 17.00, fakkeltog, ildshow og bålaften

17/10 LAUGSDAG

Mød vikingerne og hør om deres håndværk

Der er gratis adgang på museet.

Til prøv-selv-aktiviteter købes "aktivitetsmønter".

Se mere på vikingeborgen-trelleborg.dk

TRELLEBORG OG MARIEVANGSSKOLEN GÅR NYE VEJE SAMMEN

Trelleborg har startet et længerevarende samarbejde med Marievangsskolen i Slagelse, og vikingeborgen har derfor haft besøg af store som små elever.

De mindre klasser kom rundt på borgen og fik underholdende fortællinger om vikingernes verden og Trelleborg. Der blev fortalt om de gamle guder, Odin, Thor og Freja, som vikingerne troede på. Alle kunne derefter smage på vikingernes kulinariske verden med de lækre fladbrød bagt over bål, og dagen blev afsluttet med en frisk omgang vikingeleg.

De større elever ankom cyklende til Trelleborg, og efter en spændende rundvisning meldte eleverne sig på forskellige vikingeworkshops. Der blev snittet med knive, lavet fine bordservietter med vikingemotiver, og en lækker vikingegryde med lune fladbrød til, som smagte alle efter en lang dag.

Samarbejdet mellem Marievangsskolen og Trelleborg er en del af et større landsdækkende projekt "Nye veje", som er funderet på Nationalmuseet. Skoler og kulturinstitutioner samarbejder om at udvikle nye undervisningstiltag, der giver skoleelever bedre undervisningsforløb på kulturinstitutioner rundt om i landet. Samarbejdet fortsætter året ud, og både lærere og museet glæder sig over de mange glade elever, der får lært om og smagt på vikingernes verden.

TRELLEBORG HAR FÅET EN "LILLESØSTER"

Først var der fire. Nu er der fem vikingeborge i Danmark.

Trelleborg har nemlig fået en søsterborg. Den hedder Borgring og ligger ved Køge. Arkæologer fra Danmarks Borgcenter fandt borgen sidste år. Indtil da troede man, at Trelleborg var den eneste vikingeborg på Sjælland.

Borgring er cirkelrund som Trelleborg. Den er en smule mindre og på størrelse med en fodboldbane. Arkæologerne har kun udgravet én procent af Bor-

gring, men C14 dateret trækul fortæller, at den stammer fra 900-tallet ligesom Trelleborg.

Borgring rummer sikkert meget vigtig viden om Harald Blåtands borge, som kan bidrage til den historie, der skal fortælles i det kommende oplevelses- og videncenter, Ny Trelleborg.

Borgring viser, at Harald Blåtand havde brug for mere end én borg på Sjælland. Og hvem ved? Måske ligger der flere borge på Sjælland, som endnu ikke er fundet.

GÅ 1000 ÅR TILBAGE I TIDEN – HVAD ER DENDROKRONOLOGI?

Årringene i et træ kan vise hen til et bestemt kalenderår. Man finder året gennem mønstret af brede og smalle årringe, som man fx kan se det på en træstub ude i skoven. Studiet af årringene er grundlaget for dateringsmetoden, der hedder dendrokronologi.

Hvis man har fældet træer til at bygge for eksempel en kirke af, kan man finde ud af, hvilket

år kirken blev bygget ved at undersøge træets årringe. Det gøres ved at udarbejde lange, sammenhængende årringsmønstre eller kurver over årringsvariationerne for et område. På den måde kan man gå flere tusind år tilbage i tiden.

Er du blev nysgerrig efter at vide med om dendrokronologi, så besøg natmus.dk.

VINTERLUKKET

Efter en fantastisk sæson siger Trelleborg tak for i år og holder lukket hen over vinteren fra 1/11 2015.

Museet åbner igen 1/4 2016 til nye og spændende aktiviteter og omvisninger. På gensyn!